

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Пічугіна І.С.,

аспірант,

*Інститут інформаційних технологій і
засобів навчання, НАПН України, м. Київ*

Науковий керівник

Яцишин А.В.,

канд. пед. наук, с.н.с., п.н.с.

*Інституту інформаційних технологій і
засобів навчання, НАПН України, м. Київ*

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВІДКРИТИХ СИСТЕМ ДЛЯ ДУХОВНО- МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Постановка проблеми: У сучасному освітньому просторі широкої популярності набуває освіта протягом життя. В її межах актуальною стає неформальна освіта, яка дозволяє підвищувати освітній рівень за інтересами, у вільний час, що сприяє загальному самовдосконаленню тих, хто навчається. Такий вид освіти обирає більшість дорослих, оскільки її умови сприяють саморозвитку тих, хто вже отримав професію та намагається розвиватися надалі. Поряд з цим, умови сучасного суспільства вимагають від дорослої людини розвиватися не тільки професійно, творчо, але й проявити вищі, духовні та моральні аспекти своєї особистості. У вирішенні цього питання активним освітнім інструментом у сучасному інформаційному просторі є мережні технології відкритих систем. Визначити якість та ефективність використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості в умовах неформальної освіти дорослих можна завдяки чітким показникам та критеріям. Тому необхідним постає питання визначення критеріїв та показників використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості дорослих.

Аналіз актуальних досліджень: критерії та рівні розвитку моральної самосвідомості особистості підлітка обґрунтовано у дисертаційному дослідженні Ю.А.Алексєєвої [1]; критерії та рівні особистісного зростання підлітків визначено у науковій праці І.С.Булах [2]; формальні індикатори критичного оцінювання ресурсів інтернету описано Н.П. Дементієвською [3]; критерії та показники сформованості

моральних цінностей студентів педагогічних університетів визначено у дисертаційному дослідженні О.О.Постильної [4]; питання щодо критеріїв та показників якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання, питання розробки освітніх результатів досліджено О.М.Спіріним [5]. Проте, недостатньо дослідженим є проблема визначення критеріїв та показників використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості дорослих в умовах неформальній освіти.

Мета статті: визначити критерії та показники використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості в неформальній освіті дорослих.

Виклад основного матеріалу.

Оскільки наше дослідження здійснюється в просторі перетину трьох наукових напрямків: педагогіки, психології та інформаційно-комунікаційних технологій, то й критерії та показники використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості дорослих повинні лежати в цій площині.

Отже, в психології проводилося чимало досліджень щодо різних аспектів духовності та моральності особистості різних вікових категоріях, відповідно з якими було визначено певні критерії та показники. Так, Алексєєва Ю.А. [1] визначає такі критерії моральної самосвідомості особистості підлітка, як осмислення моральних якостей, моральна рефлексія, інтроспекція, почуття відповідальності, емпатія, самоконтроль, моральні дії і вчинки. Підґрунтям дослідження Алексєєвої Ю.А. стала психологічна концепція становлення моральної самосвідомості підлітків, що розроблена Булах І.С. [2], основними компонентами якої є когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий. У своєму дисертаційному дослідженні Булах І.С. відмічає, що «загальним критерієм особистісного становлення є вільний, відповідальний вчинок», а «рівні особистісного зростання систематизовані та унормовані як згідно із зовнішніми проявами (моральні знання: поняття, судження, переконання; моральна регуляція поведінки: дії, вчинки), так і з акцентом на внутрішніх проявах (переживання моральних почуттів)». Також узагальненими ознаками особистісного зростання підлітків виступили: «ціннісне ставлення до інших і до себе та прояви моральної саморефлексії, нормативно-ціннісного самоставлення, моральної саморегуляції як специфічних конструктів моральної самосвідомості підлітка» [2].

Дослідниця в галузі педагогічних наук Постильна О.О. [4] визначає наступні критерії сформованості моральних цінностей студентів педагогічних університетів: інтелектуальний, емоційно-мотиваційний, діяльнісно-вчинковий, етико-комунікативний, які стосуються педагогічно-виховної сфери, та інструментально-інформаційний критерій, який охоплює знання, вміння та навички використання засобів ІКТ, до якого відносяться такі показники: готовність до використання засобів

морального виховання в майбутній професійній діяльності (у т.ч. ІКТ); знання методів та правил безпечної роботи з комп'ютером та роботи в мережі Інтернет; здатність до творчого використання ІКТ на практиці. Крім цього, Постильна О.О. зазначає, що «інформаційно-комунікаційні технології є потужним виховним засобом, якщо розроблені відповідні педагогічні умови та впроваджуються ефективні форми і методи цієї діяльності у навчально-виховному процесі» [4].

В галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті вченим Спіріним О.М. [5] визначено зовнішні та внутрішні критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання, серед яких ми звертаємо увагу на внутрішні, які «дозволяють визначити якісні і кількісні зміни ефективності процесу і рівня результативності навчальної діяльності студентів (учнів, слухачів тощо)». Серед них - критерій «індивідуалізація процесу навчання», який характеризується такими показниками: використання індивідуалізованих навчальних завдань й індивідуальних навчально-дослідних завдань для студентів (учнів, слухачів тощо); сприяння розвитку індивідуальних особливостей студентів (учнів, слухачів тощо); сприяння вихованості студентів (учнів, слухачів тощо); та критерій «результативність навчальної діяльності» з відповідними показниками: підвищення рівнів сформованості компетентностей, у т.ч. предметних та інформаційно-комунікаційних [5]. Також дослідниця Дементієвська Н.П. зазначає, що «для критичного оцінювання ресурсів інтернету важливо навчитися використовувати при їх аналізі деякі формальні індикатори достовірності, застосовувати критичне мислення» та виділяє такі індикатори: авторство, датування, URL-адреса сайту, наявність генералізацій, оціночних суджень [3].

Аналіз та узагальнення теоретичного наукового матеріалу та власного практичного досвіду сприяли уточненню, доповненню та визначенню критеріїв використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості дорослих в умовах неформальної освіти: когнітивний; ціннісно-діяльнісний; комунікативно-технологічний. Рівні оцінювання визначено як початковий, середній, високий.

Показники використання мережних технологій відкритих систем:

1) за когнітивним критерієм – це знання про: особливості використання мережних технологій для духовно-морального розвитку особистості; духовно-моральний розвиток особистості в умовах мережного суспільства; критичне оцінювання ресурсів мережних технологій;

2) за ціннісно-діяльнісним критерієм – це знання та вміння щодо: використання електронного психодіагностичного інструментарію; ведення електронного щоденника самоспостереження; пошуку та використання інформації щодо духовно-морального розвитку особистості в Інтернет-середовищі;

3) за комунікативно-технологічним критерієм – знання, вміння, навички щодо: створення сторінки в соціальній мережі; спілкування в мережному суспільстві на тему духовно-морального розвитку особистості.

Перевагами представлених критеріїв та показників вважаємо відповідність меті, навчальним методам, формам, засобам і ресурсам, що представлені у моделі використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості дорослих, у відповідності до якої було необхідним визначити зазначені критерії та показники.

Висновки та перспективи подальших досліджень:

Отже, визначені критерії та показники обрані нами для експериментальної перевірки методики використання мережних технологій відкритих систем для духовно-морального розвитку особистості дорослих та кількісно і якісно підтвердили її ефективність. Подальшого дослідження потребує питання підвищення кваліфікації психологів, педагогів-андрагогів, соціальних працівників щодо використання мережних технологій відкритих систем у роботі з дорослими учнями, зокрема в умовах неформальної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Алексеєва Ю.А. Становлення моральної самосвідомості підлітків у процесі психологічного консультування : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Ю.А.Алексеєва. – К., 2006 – 26 с.

2. Булах І.С. Психологічні основи особистісного зростання підлітків : автореф. дис. ... д-ра психол. наук / І.С.Булах. – К., 2004 – 46 с.

3. Дементієвська Н.П. Критичне оцінювання ресурсів інтернету [Електронний ресурс] / Н.П.Дементієвська // Філософія комунікації: інтелектуальні системи та інформаційні технології в освіті : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (Дніпропетровськ). – Режим доступу <http://lib.iitta.gov.ua/5182/>.

4. Постильна О.О. Формування моральних цінностей студентів педагогічних університетів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук / О.О.Постильна. – Умань, 2015 - 20 с.

5. Спирін О.М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання [Електронний ресурс] / О.М.Спирін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – №1 (33). – Режим доступу до журналу: <http://journal.iitta.gov.ua>.